
Politika správy výzkumných dat na UK

Datová politika v praxi aneb Jak na to

Univerzita Karlova přijala institucionální [politiku správy výzkumných dat na UK](#), jejímž cílem je podporovat dobrou praxi při správě výzkumných dat prostřednictvím specifikace základních principů správy výzkumných dat a vymezením odpovědnosti univerzity a jejích výzkumníků.

Sekce 5 Datové politiky popisuje základní principy správy výzkumných dat v oblasti jejich sběru, uchovávání a sdílení. Tato stránka nabízí základní rozcestník, jak tyto principy naplnit, a odkazuje na podporu a infrastrukturu, která je na univerzitě dostupná.

5.1 Sběr a uchovávání dat

- Výzkumná data budou uložena na bezpečném místě, aby nedošlo k neoprávněnému přístupu či k jejich ztrátě, a to v souladu s [metodickými pokyny pro bezpečné nakládání s výzkumnými daty](#).
 - *Pro uchovávání dat v průběhu výzkumu můžete kromě fakultních služeb využít například úložiště, která poskytuje CESNET nebo cloudové služby Microsoft365. Více informací o vhodných úložištích naleznete na stránce [Kategorizace úložišť](#).*
- Výzkumná data by měla být, pokud možno, doprovázena bohatými metadaty s použitím standardizovaných výrazů a měla by být uchovávána ve standardních formátech, aby se zvýšila jejich interoperabilita.
 - *Metadata popisují vybrané charakteristiky dat, jako jsou například klíčová slova, použitý software, parametry měření apod.*
 - *Metadatům a dokumentaci se věnuje stránka [Dokumentace a metadata](#).*
- Dochází-li k výměně osobních údajů s třetí stranou, kde je vývozcem dat Univerzita Karlova, musí být uzavřena smlouva o přenosu dat, která zajistí jejich ochranu.
 - *Pro podporu při přípravě smlouvy se můžete obrátit na právní podporu Centra pro podporu open science na adrese openlaw@cuni.cz*
- Pokud jsou do výzkumu zapojeni externí partneři, je doporučeno, aby výzkumníci uzavřeli smlouvu, která definuje práva a povinnosti zúčastněných stran, týkající se například práv duševního vlastnictví, licencování výsledků výzkumu nebo povinností v souvislosti se správou výzkumných dat.
 - *Pro podporu při přípravě smlouvy se můžete obrátit na právní podporu Centra pro podporu open science na adrese openlaw@cuni.cz.*
- Výzkumníkům se doporučuje, aby ke svým výzkumným projektům připravili data management plán, který pomůže zajistit, že data jsou úplná, přesná, spolehlivá a zabezpečená. Data management plán by měl být pravidelně aktualizován, aby reflektoval, co se s daty skutečně dělo.
 - *Pro tvorbu data management plánu (DMP, plán správy dat) můžete využít nástroj [FAIR Wizard](#), který univerzita nabízí. Informace o tom, co DMP typicky obsahuje a jak jej vytvořit najdete na stránce [Data management plan](#).*

5.2 Dlouhodobé uchovávání dat

- Výzkumná data, která slouží jako podklad k publikacím, musí být uchována po dobu nejméně 10 let ode dne publikace výsledků výzkumu, aby byla zajištěna možnost ověření výsledků. Je-li nutné některá data smazat dříve, např. z důvodu smluvních závazků, je třeba uvést tuto informaci v dokumentaci. Výzkumníkům je doporučeno, aby výzkumná data uchovávali co nejdéle je to možné.
 - *Nejvhodnějším způsobem uchovávání (a sdílení) dat jsou datové repozitáře. Některé repozitáře umožňují uložení dat pouze v případě, že je budete sdílet, některé však nabízí i možnost uložení dat bez nutnosti jejich zpřístupnění, např. repozitář [Zenodo](#). Další informace o repozitářích naleznete na stránce [Jak sdílet výzkumná data](#).*

- Výzkumná data, která jsou uchovávána, musí být doprovázena dostatečnou dokumentací, aby mohla být snadno interpretována.
- *Metadatům a dokumentaci se věnuje stránka [Dokumentace a metadata](#).*

5.3 Sdílení dat

Výzkumná data by měla být široce přístupná a opětovně využitelná v souladu se zásadou „as open as possible, as closed as necessary“, tedy co nejotevřenější, ale uzavřená dle potřeby. Pokud výzkumníci svá data sdílí, měli by se řídit následujícími zásadami.

- Výzkumná data budou sdílena spolu s bohatými metadaty, která poskytnou dostatečné informace o jejich původu, aby se zvýšila jejich nalezitelnost a možnost opětovného využití.
 - *Metadata popisují vybrané charakteristiky dat, jako jsou například klíčová slova, použitý software, parametry měření apod.*
 - *Metadatům a dokumentaci se věnuje stránka [Dokumentace a metadata](#).*
- Metadata sdílených dat obsahují odkazy na další související výstupy a entity prostřednictvím perzistentních identifikátorů.
 - *Pokud to vámi vybraný repozitář umožňuje, uvádějte perzistentní identifikátory přímo v metadatových polích záznamu. Odkazovat můžete například na související publikaci, zdrojový kód, software apod.*

Obr. č. 1: Příklad metadatových polí pro související výstupy v repozitáři Zenodo.

- Výzkumným datům by měl být přidělen perzistentní identifikátor.
 - *K přidělení perzistentního identifikátoru (např. DOI nebo handle) je třeba služba, která má oprávnění identifikátory přidělovat – u výzkumných dat tuto službu zpravidla poskytují repozitáře. Když vybíráte vhodný repozitář pro svá data, zkontrolujte, zda vašim datům identifikátor přidělí.*
- Výzkumná data by měla být sdílena prostřednictvím důvěryhodného repozitáře nebo jiné vhodné platformy, která je v daném oboru zavedena.
 - *Nejvhodnějším způsobem uchovávání a sdílení výzkumných dat je jejich uložení do oborového datového repozitáře. Oborové repozitáře jsou zpravidla lépe uzpůsobené potřebám komunity a navíc zajistí, že se vaše data dostanou k vědcům z vašeho oboru. Vhodný oborový repozitář můžete najít např. v registru datových repozitářů [re3data.org](#).*
 - *Pokud se vám nepodaří najít vhodný oborový repozitář, můžete svá data uložit do obecného repozitáře jako např. [Zenodo](#), [Figshare](#) nebo [Dryad](#). Více informací ke způsobům sdílení dat naleznete v samostatné sekci [Jak sdílet výzkumná data](#).*
- V souladu s právy duševního vlastnictví by výzkumným datům měla být přidělena vhodná licence, která jasně stanoví podmínky pro jejich opětovné využití, pokud požadavky poskytovatelů financí, zákonné nebo smluvní podmínky nestanoví jinak. Je doporučeno využívat veřejné licence jako např. Creative Commons – Uveďte původ (CC BY).
 - *Licenci k datům přidělíte například tak, že v metadatových polích v repozitáři vyberete vhodnou licenci (pokud repozitář tuto možnost nabízí) nebo k balíčku souborů v datové sadě připojíte soubor "Licence", který bude*

obsahovat podmínky užití. Pro sdílení dat doporučujeme využít veřejné licence, o kterých se dočtete v sekci [Veřejné licence](#).

- *Pokud si nejste jistí, jak data licencovat či jakou licenci použít, můžete se obrátit na právní podporu v Centru pro podporu open science na adrese openlaw@cuni.cz*
- Pokud je to možné, měl by publikovaný výzkum obsahovat informace o dostupnosti podkladových výzkumných dat, např. formou prohlášení o dostupnosti dat (data availability statement).
- *Informaci o dostupnosti podkladových dat k článku můžete uvést například jako součást seznamu referencí nebo jako samostatnou sekci článku. Prohlášení o dostupnosti dat může vypadat například takto:*
 - The datasets generated and/or analysed during the current study are available in the [NAME] repository, [PERSISTENT WEB LINK TO DATASETS]
 - The datasets generated and/or analysed during the current study are not publicly available due to [REASON WHY DATA ARE NOT PUBLIC] but are available from the corresponding author on reasonable request.
 - Data sharing is not applicable to this article as no datasets were generated or analysed during the current study.
 - All data generated or analysed during this study are included in this published article [and its supplementary information files].
 - The data that support the findings of this study are available from [third party name] but restrictions apply to the availability of these data, which were used under license for the current study, and so are not publicly available. Data are, however, available from the authors upon reasonable request and with permission of [third party name].